

GELOOF, LIEFDE, HOOP

Drie vormen van wiskundig begrijpen hebben we beoefend. Het begrip van de cirkel is een groundbegrip. Er is geen wiskundige voorkennis nodig om het wezen van de cirkel aan de hand van de omschrijving geheel te doorzien. Het inzicht is volledig congruent met de beschrijving. Mogelijk heeft de cirkel méér betekenis dan alleen de wiskundige, maar daar gaat het nu niet over. Het doorgronden van de wetmatigheid van deze vorm is volkomen.

Het bewijs van de wetmatigheid van de regelmatige zeshoek in het platte vlak vereist *wel* wiskundige voorkennis. Als je tot dezelfde volkomen doorzichtigheid van deze vorm zou willen komen als bij de cirkel werd bereikt, dan zou je al deze reeds aanwezige gedachte voorkennis *eerst* moeten inventariseren en zo nodig bewijzen, opdat je een volledig begrepen ondergrond hebt, waardoor het kan worden gedragen.

Dit is mogelijk, je vindt dan dezelfde mathematische doorschouwbaarheid als bij de cirkel, alleen rust deze doorschouwbaarheid op een complex geheel van stellingen en bewijzen. Is de doorschouw er eenmaal, dan is er geen enkel onopgehelderd punt overgebleven.

Ook hier geldt: mogelijk heeft deze zeshoek oneindig diepere verderreikende betekenissen dan de wiskundige – dat is hier niet aan de orde: de wetmatigheid van de vorm is volledig zichtbaar geworden en volkomen doorgrond.

De gulden snede wordt daarentegen geconstrueerd op grond van haar onderliggende wet – terwijl die wet op zich niet op dezelfde wijze kan worden bewezen als in de voorgaande twee vormen. Het lijkt erop dat de wet is afgelezen aan de bestaande gulden snede (bijv. in de natuur), maar vervolgens kan deze wet niet meetkundig worden bewezen, *wel* rekenkundig (met algebra) worden bevestigd. Op dit punt is het van het grootste belang dat de lezer dit verschil echt *beleeft*. In de wetmatigheid van de gulden snede en het hierop rustende pentagram, pentagon, ligt veel wat eenvoudigweg *gegeven* is en vervolgens kan worden berekend. Volledig *doorschouwen* is iets anders.

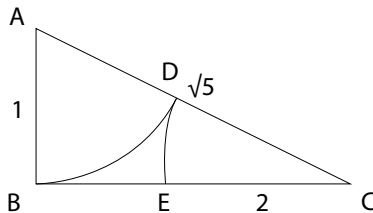

Fig. 5.

De lijn AC wordt verdeeld in twee delen door hoekpunt A als middelpunt te nemen van een cirkel met straal 1. $AB = 1$ $BC = 2$.

Vervolgens wordt C genomen als middelpunt van een cirkel met als straal de lengte $\sqrt{5}-1$. Deze cirkel geeft op CB het punt E en dit is het bepalende punt voor de gouden ratio.

Hiervoor geldt dat CB staat tot CE als CE tot BE. De hele lengte staat tot het grootste deel als het grootste tot het kleinste deel. Als je de lengte van CB deelt door CE vind je tot op de decimalen gelijk ook het getal wat gevonden wordt

wanneer je de lengte van CE deelt door de lengte van BE. Dit getal is $\Phi = 1,6\dots$, *altijd*. Als je dit probeert te *beleven*, dan vind je tenslotte een vorm van verwondering hierover. Je bespeurt dat hier de wetmatigheid *niet* congruent is met jouw begrip ervan, je begrip is geringer, je vat het niet helemaal, ook al zie je het *geheel in*.

Deze gouden proportie werkt weldadig op de ziel, op het lichaam, ze ligt ten grondslag aan de ‚bouw-verhoudingen‘ van het lichaam.

Hier opent zich de menselijke onmacht, de beperking van het verstand.

We keren terug naar de cirkel.

Dat deze cirkel gevormd wordt door een (kromme) lijn die bestaat uit de punten die eenzelfde afstand hebben tot één bepaald punt is onmiddellijk te doorschouwen. Je ziet het in en je zegt: dat is zo. Ook dat kunnen we trachten te *beleven*.

De geestelijke geschiedenis van de mens leert, dat zo'n inzicht gezien wordt als een zeker *weten*. Datgene, wat niet kan worden doorschouwd, maar wat toch wordt aangenomen, hetzij vanwege een vermoeden dat het waar is, of vanwege een andersoortig inzien, dat niet rust op zulke vaste wetmatigheden, heeft men steeds *geloof* genoemd. Maar als geloof geen ‚blind‘ geloof is, berust het toch op zien, op inzicht. Een versterking van deze geloofskracht moeten we dan zien in een *zeker weten*. In die zin is dan het inzicht in de wetmatigheid een *volmaakt geloof*, een absoluut geloof. Willen we de kracht van het geloof derhalve leren kennen, dan vinden we haar in haar zuiverste vorm in een inzicht zoals dat in het begrip van de cirkel. Dat is geen redenering,

dat is een beleefbaar *feit*. In de theorieën van het kenproces wordt zo'n zeker inzicht ook wel een evidentie genoemd, het is een onmiddellijke openbaring van de waarheid. Maar de kracht in de ziel die dan werkzaam is, is het *geloof*. We moeten onze connotaties bij het woord ‚geloof‘ definitief verlaten, die berusten doorgaans op het verschijnsel van het *blinde geloof*.

In de tweede figuur, het hexagram, vonden we de wetmatigheid eveneens, maar we hadden niet genoeg aan een omschrijving in woorden: die omschrijving moest als waar worden *bewezen*, en dat is ook gebeurd. De waarheid is niet onmiddellijk evident, je moet gaan zoeken naar de fundering ervan, of je moet de in een wiskundeboek beschreven bewijzende reeks van gedachten volledig trachten te doorgronden. Hier komt het erop aan dat je een aantal remmende factoren overwint. Geen mens zal blijvend ‚blind‘ zijn voor het gegeven bewijs. Je hebt alleen wel een open onbevangen, angstvrij gemoed nodig („ik kan geen wiskunde!“) en het geduld om in het begin te beginnen en stap voor stap mee te denken, ook al duurt het misschien lang voordat je het ziet – als je niet bedreven bent in wiskunde. Misschien moet je zelfs hulp vragen, iemand opzoeken die het met je doorneemt. Uiteindelijk vind je beslist het inzicht.

Een mooi voorbeeld van de aanleg voor wiskunde bij *iedereen*, ook bij mensen die nooit hebben geleerd, is te vinden in de dialoog van Plato⁴ over de deugden ‚Menos‘. Hier wordt door Sokrates een slaaf geroepen die absoluut niets heeft geleerd. Stap voor stap laat Sokrates hem de wetmatigheden van een vierkant ontdekken.

---

⁴ Dialogen van Plato, Meno

Heeft de mens eenmaal zo'n bewijs volkomen doorschouwd, dan brengt niemand hem meer van de geldigheid daarvan af: zijn geloof is zo standvastig als maar mogelijk is. Maar de weg naar *dit* geloof is veel langer dan bij het inzicht in de cirkel. Ook *het gaan van die weg* kun je leren beleven. Je kunt precies leren bespeuren wat je moet overwinnen, wat je moet oefenen, wat je moet doen, om tot een volledig vatten van het bewijs te komen. De kracht in de ziel die je daarvoor inzet is werkelijk de kracht van de liefde. Geen moeitevol begrip wordt gevonden zonder de liefde. Het bezig zijn in het denken, terwijl je zoekt naar het inzicht, is liefde. Rudolf Steiner in zijn *Filosofie der Vrijheid*.⁵

„Het denken laat maar al te gemakkelijk koud in dit nabeleven; het schijnt het zielenleven uit te drogen. Maar dit is nu juist de schaduw, die zich sterk laat gelden, van zijn licht doorweven, warm in de wereldverschijningen onderduikende werkelijkheid. Dit onderduiken geschiedt met een in de denkactiviteit zelf voortstromende kracht, die kracht van de liefde in geestelijke aard is.’

Gaan we dan over naar de derde figuur, waarin we zoals beschreven geen ‚gesloten’ inzicht kunnen vinden, maar waarvoor we verwonderend blijven staan, hoewel we deels tot inzicht zijn gekomen, dan kunnen we ook hier trachten te beleven wat voor kracht in onze ziel zich opent, tot bloei komt, wanneer we zo onze beperktheid bewust worden.

In ‚Zoek het licht...’⁶ heb ik getracht te onderbouwen

---

⁵ GA 4, p.143.

⁶ Mieke Mosmuller, Zoek het licht, dat opgaat in het westen, Occident 1994.